

podvojeno močjo in silo na to, da se razkosana Slovenija zopet združi in okrepljena vstane bolj močna, kot je bila kdaj.

Naše ljudstvo je pri zadnjih občinskih volitvah dovolj jasno pokazalo, in to ne samo na deželi, ampak tudi po mestih, v liberalnih trdnjavah kot Ljubljana, Celje in Maribor, da je sito že do sedaj centralističnega sistema in da hoče biti na svoji grudi svoj gospod. Naše obrtništvo — in tu gremo preko protestnega liberalnega ljubljanskega shoda, kjer so bili zastopani skoro sami verižniki, veleindustriji in podobni — naše obrtništvo je pač dovolj jasno pokazalo na neštetihih shodih, da je sito sedanjega vladanja in da si hoče svoje zahteve doma reševati. V stari Avstriji je bil Dunaj središče, a nezadovoljnost je rastla, dokler niso nastopili oktobrsko-novembrski dnevi l. 1918, in slovenski obrtnik ne čuti prav nikake potrebe po drugem Dunaju, in najsaj bi se imenoval Belgrad. Zakaj imamo Ljubljano, ki je bila vsaj do sedaj središče kulturnega, gospodarskega in socialnega življenja, ali naj naša prestolica postane naenkrat le navadno, preprosto provincialno mesto? Ali naj bodo uradi v Ljubljani samo zato, da bi posredovali med Belgradom in ljudmi? Če gospodje mislijo, da naj bodo samo zato tu, potem jih ni potreba toliko in prostori naj bi se oddali vsaj strankam, ki itak prebivajo po neprimernih stanovanjih.

Razni Pribečeviči so hoteli odpraviti ali vsaj zmanjšati ugled cerkve in katoliških nauk; slovensko ljudstvo je pri volitvah glasno obsodilo njihovo početje; izkazalo se je, da se verno slovensko ljudstvo ne boji kulturnega boja vsled bojazni, da bi vera izginila, pač pa se ga slovensko ljudstvo boji, ker bi moralo v kulturnem boju zastaviti vse svoje moči in bi seveda pri tem trpele druge strani našega naroda, v prvi vrsti gospodarskega polja, ki je po dolgoletni vojni in po novi orientaciji tako potrebno vseh naših združenih moči!

Slovensko ljudstvo je jasno pokazalo, da hoče ostati brat med brati, da hoče lastne stvari uravnavati samo, si s svojimi žulji in pridnostjo najprej pomagati samemu sebi. Potreb je itak povsod že dovolj.

Vlada in domača industrija.

V Službenih Novinah štev. 85 z dne 16. aprila, t. l. je bila razglašena uredba o plačanju blaga, namenjenega iz Nemčije v Jugoslavijo. Po 1. členu te uredbe bo moral uvoznik nemškega blaga plačati carinskemu uradu 50 odstotkov celotne vrednosti naročenega blaga. Člen 2. določa, da se bo na ta način postopalo proti vsakemu blagu, ki je nemškega izvora in če vsebu-

je več kot 50 odstotkov nemške materije in nemškega blaga. Finančni minister je pooblaščen delati eventuelne izjeme.

Omenjena naredba je stopila 16. aprila v veljavo. Od plačanja teh 50 odstotkov celotne vrednosti je izvzeto:

1. blago, naročeno od države;
2. blago, kupljeno in plačano, preden je stopila ta naredba v veljavo. Ta odredba, ki zopet kaj jasno osvetljuje temno stran naše vlade, nam priča, da vlada sama skoro nasprotuje povzdigi naše domače industrije. Če pogledamo širom naše domovine na ona industrijska podjetja, ki so se ustanovila po prevratu, jasno vidimo, da vse stroje, vsaj v veliki večini importiramo in jih moramo dovažati ravno iz Nemčije. Sedaj bo pa moral naš obrtnik in industrijec delati šele najrazličnejše prošnje na finančno ministrstvo, kako in kdaj ter na kakšen način more in hoče vplivati na nemškega tovarnarja, da nam bo kolikor mogoče hitro poslal zaželeno in naročene stroje. Kakor rečeno, je takih naročil od strani naših podjetij že veliko in srečni oni, ki bodo mogli dokazati, da je bilo blago naročeno in plačano pred 16. aprilom.

Kdor pa blaga ni pred tem terminom naročil in že plačal, bo moral za stroje plačati pri carinarnici 50 odstotkov celokupne vrednosti! Pa naj še kdo reče, da naša vlada ne dela v prid domači industriji! V državi kjer je razvoj industrije tako ugoden kot pri nas in kjer se more agrarno vprašanje izpopolniti samo z industrijskim, bi morali vsi posamezniki stremeti za tem, da olajšujejo uvoz, ne pa ga ovirati. To velja tem bolj za državo! Podjetje bo moralo plačati še ogromno vsoto 50 odstotkov za reparacijski fond, blago pa, ki bo prihajalo iz teh novih podjetij bo samo ob sebi za toliko dražje! Tako bo moral naš obrtnik in industrijec, oziroma konsument obeh, plačati vojno odškodnino za Nemčijo.

Če je ententa določila te mere kot sankcijo proti Nemčiji, je delala na to v interesu lastne industrije, v kateri vlada velika brezposelnost in za katero pomeni nemška industrija vsled znane solidnosti in še več vsled valutnih razmer nevarno konkurenco. V istem položaju se nahaja tudi Češka kot močna industrijska država. Jugoslavija pa, kot agrarna država z industrijjo v povojih, ki se je komaj začela razvijati ali pa ustanovljati, se ne bi smela podati na teren, ki pomeni znatno otežčenje našega gospodarskega razvoja, ker nihče ne more zahtevati, da se pridružimo meram, ki pomenijo za nas večji udarec, kakor za Nemčijo, ki še v mirnih časih ni prodajala niti 5 odstotkov svojega celokupnega izvoza na balkanskem polotoku.

Zanimivo je, da se je od vseh angleških kolonij edini New Foundland pridružil tej prisilni meri, naperjeni proti Nemčiji in da so ententine države Brazilija, Haiti in Kuba direktno odklonile pristop. Najbolj značilno pa je za naše absolutistične razmere dejstvo, da dekretira naša vlada brez parlamenta in brez zaslišanja strokovnih ter prizadetih organizacij tako dalekosežne mere, ki morajo imeti za posledico, da bo že tako močno izseljevanje našega naroda v Ameriko še v večji meri narastlo.

Prof. V.

O razvoju ljudske umetnosti.

(Dalje.)

Mislino si umetnika pastirja! S kako vnmemo je izrezljal svojo palico, s kakim ponosom jo je kazal svojim tovarišem! Toda vse veselje je splavalo po vodi, ko je nekega dne priromal v vas Bošnjak s svežnjem, oblikovno različno izdelanih tovarniških palic, ki so bile razen tega primeroma cene. Kako ponosno se je oziral okoli vaški umetnik, ko je videl, da cela vas opazuje med naloženo balo posebno njegove izdelke, živo pobarvano skrinjo, posteljo, zibelko ali lično izrezljan kolovrat! Naselil se je v vasi izučen mizar in njegova praktična omara je izpodrinila težke, nerodne skrinje. Zginile so na podstrešje kot shrambe za žito, obsojene z vsemi umetniškimi motivi vred v pogin. Na mesto nepraktičnih prstenih loncev so stopili že večinoma železni, ki zahtevajo nekoliko manj pazljivosti od strani burkelj. Z bisernino obit gorenjski vivček, nekdanj ponos gorenjskega kmeta, je zamenjal njegov sin pri vojakihi z belo porcelanko. Bombaž je žal prevladal lan in konopljo in s tem je tudi postal v mnogih krajih slovenske zemlje kolovrat, s tu in tam umetniško izrezljano preslico, nepotreben. Z eno besedo: Tovarniški, na videz ličnejši in cenejši izdelki niso izpodrinili samo domače obrti in celo male obrti, ampak tudi uničili umetniški ponos vaških umetnikov, torej ljudsko umetniško obrt.

Dočim je prvotno imela skoraj vsaka hiša v vasi svojega domačega umetnika, so pozneje postali le posamezniki takorekoč zakupniki domače umetniške obrti; vendar bi bilo napačno trditi, da je s tem tudi prenehala ljudska umetnost. Ohranili so se še vedno stari, tradicionalni umetniški motivi, morda nekoliko individualizirani. Pečnice in sploh izdelki iz ilovice so že davno postali delokrog izučenih lončarjev, rokodelcev, vendar jim v največ slučajih ne moremo odrehati ljudsko umetniške smeri, ker vsi kažejo kako po-

sebnost dotičnega kraja. Običajno so ti domači umetniki, rokodelci domačini, z vsemi posebnostmi tega ali onega kraja, v resnici kmetovalci in le ob določenem času rokodelci. Nadalje so do današnjega dne skoraj vsi leseni izdelki, ki se rabijo pri hiši in v gospodarstvu, še vedno izdelek domače hišne obrti. Izvzeti moramo seveda Ribničane, ki ne izdelujejo svojih ret, rešet in sploh »sühe« robe niti samo za domači okraj, ampak romajo njihovi izdelki daleč preko meja slovenskih dežel. Vedno še najdemo mnogo slovenskih hiš, kjer se izdelujejo razni leseni predmeti v več ali manj umetniško dovršeni obliki, v izključno domačo porabo. Isto velja tudi za vezene.

Glede kovinskih predmetov pač lahko trdimo, da so ti v najmanjši meri izdelki domače hišne obrti, ampak večinoma izdelki izučenih rokodelcev, kovačev, ozir. ključavničarjev. To je razvidno že iz tega, da najdemo rokodelce-kovače celo pri najmanj kulturnih narodih. To je popolnoma razumljivo, če pomislimo, da zahteva ravno to rokodelstvo posebnih priprav in orodja, dočim zadostuje lesorezcu skoraj navaden nožič. Značilno pa je za nekatere štajerske vasi, da opazimo skoraj pri vsakem večjem posestniku kovačnico, četudi se pri hiši že od pamtiveka ni izvrševala kovaška obrt. Te kovačnice so se torej ohranile iz tiste dobe, ko je bil posestnik za silo in za svojo lastno potrebo tudi kolar in kovač.

Iz prvotne hišne umetniške obrti se je torej razvila, kakor smo slišali, domača obrtniška umetnost. Njeni izdelki niso bili namenjeni samo v uporabo ene hiše, ampak za celo vas ali celo za večje okrožje. Če primerjamo izdelke prvotne ljudske umetnosti z ljudsko-obrtno umetniškimi, vidimo, da se ti strinjajo v slabih in dobrih ozirih. Pri obeh najdemo iste stare, naivne, deloma surove oblike, isto tehniko in ornamentiko, vendar odseva pa tudi iz obeh narodov značaj, njegova preprostost in odkritosrčnost. Razloček med obema obstoji v tem, da so izdelki domače umetniške obrti finejše izdelani, ker so imeli obrtniki na razpolago boljše orodje, modele, slike, pa tudi več vaje, dočim se pozna na prvotnih izdelkih slabo orodje in je domači umetnik delal brez posebnih predlog. Iskal je motivov za okrašenje izdelanega predmeta v naravi, v preprostih vaških cerkvah in na starih modelih. O originalnosti ne moremo govoriti, ker so vsi ti izdelki bili podvrženi večnim spremembam, katere je povzročila individualnost posameznih vaških umetnikov, vsled česar ravno ne moremo govoriti o navadnem kopiranju.

(Dalje prihodnjic.)

J. O.:

Centralizem odbija.

Volitve po občinah so se skoro po celi Sloveniji izvršile, če izvzamemo tiste male kraje, ki so jih Italijani zadnji čas izpraznili. Za SLS so te volitve gotovo velik triumf. Naši maloštevilni demokratje so znali v Beogradu z intrigami doseči, da se je volilni red, ki je vseboval tudi žensko volilno pravico, ukinil, kljub temu, da ga je bil že regent podpisal. Naše ženske, ki so imele toliko zaslug za udejstvitev Jugoslavije, ki so doprinašale tudi fizično toliko žrtev za časa vojne, so po zaslugah demokratske stranke izključene od sodelovanja tako v državni kot tudi v občinski zastop.

Gotovo je, da so naši obrtniki po raznih občinskih zastopih precej zastopani; ko dobimo vsa tozadevna poročila, za katera se tem potom priporočamo, nam bo možno podati celotno statistiko. V Ljubljani sami so od 10 naših zastopnikov 3 obrtniki, v Mariboru 2, po deželi pa pretežna večina. Poleg tega imamo po mestih še drugih, ki, dasi so različnih poklicev, se za obrtni in trgovski stan zelo ogrevajo.

Prav je tako, saj imajo obrtniki le pre mnogo interesa za sodelovanje v občini, ne le za splošno delovanje v blagobit občine, pač pa pri marsikateri občini še s posebnim ozirom na naprave in delovanje v korist obrtnega stanu. Obrtniki so že itak zelo porabni na primer, če občina kaj gradi. Za marsikako stvar so pa tudi zmožni iniciativnega sodelovanja v korist občine. Naša Slovenija se bo čimdalje bolj industrializirala in je gotovo, da bode obrtni živelj imel, v družbi kmetovalcev, tudi važno nalogo za skupno delovanje v občinskih kakor drugih zadevah. Za danes pa je važno tudi to, da skupno manifestiramo proti takemu načinu vsiljenja ustave, kakor se nam ponuja iz Beograda, da nam vzame še to malo avtonomije, ki so jo naše občine imele dosedaj. Mislim, da bomo v točki za pobijanje centralizma vsi edini: kmet, obrtnik in delavec, kakor tudi uradniki, ki pošteno mislijo, pa bodi si katerikoli stranke. Obrtniki smemo zaznamovati lep korak naprej, četudi so se stari liberalci tuptam v kakem mestecu ali trgu z velikim naporom obdržali vsaj navidezno na površju. Nas to ne sme motiti. Obdržala jih je stara njihova tradicija, gonja proti duhovnikom in vsem onim, ki so krščanskega naziranja, pa tudi z gonjo proti vsemu, kar je danes resnično socialnega. So to navadno stare firme, ki pa nimajo mnogo smisla za kak napredek obrti. Samostojni obrtniki, ki so se pred kakim pičlim letom udinjali Samostojni kmetski stranki posebno tam okrog Novega mesta,

da pomorejo par vladoželjnim korifejam do vladnih jasl, pa so sramotno danes propadli s svojimi tovariši, samostojnimi kmeti, vred. Saj taka stranka ne zasluži drugega, stranka, ki je za skledo leče prodala našo slovensko avtonomijo. Popolnoma pa bo izginila, ko bo pričela centralna vlada, menda med Slovenci za poskušnjo, najprej izvajati skrupucano centralistično ustavo. Tedaj bo marsikateri samostojni kmet, in njegov pomagač, samostojni obrtnik, kakor tudi centralistični JDSar na lastni koži občutil moč centralizma. Naše vrste pa se morajo množiti, saj smo si jasnih načel.

Zato se bomo obrtniki zavedali svojega stanu pri sodelovanju v občinah, ne bomo pa kratili pravic drugih stanov, skupno bomo delovali za splošno dobrobit, kakor tudi za slovensko avtonomijo.

Obrtniki! Širite Vaše stanovsko glasilo! Oglašajte se v njem! Inserirajte! Dopisujte!

Strokovne vesti.

Betonsko okroglo železo. Urad za pospeševanje obrti v Ljubljani ima v zalogi še nekaj betonskega okroglega železa 8, 10, 12, 14 in 16 mm močnega in 10—13 m dolgega. Interesenti naj prijavijo svoje potreščine pismeno ali ustmeno na omenjeni urad, Dunajska cesta št. 22.

Papir za sobnoslikarske šablone. Urad za pospeševanje obrti v Ljubljani ima v zalogi večjo množino finega papirja za sobnoslikarske šablone, katerega bo razdelil med interesente, ki naj prijavijo svoje potreščine ustmeno ali pismeno na navedeni urad.

Izložbena okna. Urad za pospeševanje obrti v Ljubljani, Dunajska cesta št. 22 ima v svojih lokalih lepa izložbena okna, v katera bi vzel v razstavo od obrtnikov razne izdelke. Ako želi kateri obrtnikov razstaviti v teh oknih svoje izdelke, naj se obrne ustmeno ali pismeno na navedeni naslov, kjer bo prejel podrobnejše informacije.

Dopisi.

Tržič. Obrtna zveza za Tržič in okolico je priredila v soboto, dne 23. aprila ob 8. uri zvečer obrtni shod v našem domu. Udeležba je bila zelo številna zlasti od strani naših zavednih obrtnikov in delavcev. Shod je otvoril gospod Ivan Papov pod predsedstvom gospoda Štefana Demšarja in zapisnikarjev gg. I. Sitarja in Vidiča. Kot prvi govornik je nastopil dr. Mohorič, ki je izrazil svoje veselje, da more govoriti med tako zavednimi obrtniki in delavci. Poudarjal je velike važnosti predstojećih občinskih volitev, njih smotre in pomen. Izvajal je, da obrtniki in nižji sloji sploh zamorejo simpatizirati le s SLS, nikakor pa ne z nasprotnimi bankokrati pod najrazličnejšimi imeni. Dokazoval in ute-